

ประวัติศาสตร์ของวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ
งานฉลองครบร้อยปี รัชกาลที่ ๕ ที่ห้วยกอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เขียน: ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์

ชื่อบทความ: ประวัติศาสตร์ของวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ
งานฉลองครบร้อยปี รัชกาลที่ ๔ ที่ห้วยกอ
พ.ศ. ๒๕๑๑

ที่มา: วารสารวิทยาศาสตร์ ปีที่ ๓๖ (สิงหาคม ๒๕๒๕) หน้า ๕๑๙-๕๒๔

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติศาสตร์ของวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ งานฉลองครบร้อยปี รัชกาลที่ ๔ ที่หัวกอ .

พ.ศ. ๒๕๑๑

ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์*

ปีพระพุทธศักราช ๒๕๑๑ เป็นปีที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ของไทย ปีดังกล่าวเป็นปีที่นักวิทยาศาสตร์ไทยทั้งหลายได้รำลึกถึงความสามารถในทางวิทยาศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงคำนวณวันเวลาตลอดจนสถานที่ที่จะดูสุริยุปราคาเต็มดวงได้อย่างถูกต้องแม่นยำอย่างแท้จริงยิ่งกว่านั้น พระองค์ยังได้เชิญชวนนักปราชญ์ทางวิทยาศาสตร์และนักการเมืองของประเทศมหาอำนาจในสมัยนั้นคือ ประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส เข้ามาร่วมเป็นสักขีพยานนับเป็นการนำเอาวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์และกุศโลบายทางการเมืองเข้ามาประสานกันอย่างได้ประโยชน์ยิ่งและนับว่ายิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของไทยเรา

สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์จึงได้ตกลงใจที่จะจัดงานที่ระลึกครบ ๑๐๐ ปี ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรสุริยุปราคา ณ หัวกอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การเฉลิมฉลองนี้ในขั้นต้นสมาคมมีความตั้งใจเพียงจัดงานฉลองขึ้นบริเวณอาคารท้องฟ้าจำลอง ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ เท่านั้น และได้กำหนดให้มีนิทรรศการขึ้นโดยกำหนดว่าให้มีการสร้างหุ่นจำลองพลับพลาที่ประทับทรงกล้องของพระองค์ท่านเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ ด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นติดตามมาก็คือ แม้ว่ารูปพลับพลาที่ประทับอาจค้นหาได้จากผู้ที่มีหน้าที่สร้างหุ่นจำลองไม่อาจจะบันทึกหรือพงศาวดารในสมัยนั้นได้ แต่จินตนาการได้อย่างถูกต้องนั้นก็คือ สิ่งแวดล้อมและภูมิประเทศของชายทะเลบริเวณหัวกอ ดังนั้นสมาคมวิทยาศาสตร์ จึงได้มอบหมายให้ผู้เขียนกับคณะอันประกอบด้วยนักธรณีวิทยา นักพฤกษศาสตร์ นักถ่ายรูปและผู้มีหน้าที่จัดทำแบบจำลองพลับพลาที่ประทับเดินทางไปหาข้อมูลที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประมาณ ๑ เดือนก่อนการจัดงาน

*ศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งามให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จริงอยู่ แม้ว่าผู้เขียนเคยนำนิสิตไปศึกษาในภาคสนามบนชายฝั่งทะเล จังหวัดประจวบหลายครั้งแล้วก็ตาม แต่ผู้เขียนก็มิได้มีรายละเอียดเกี่ยวกับหว่ากอลเลยแม้แต่น้อย ข้อนี้อาจนับได้ว่าเป็นจุดบกพร่องและอีกนัยหนึ่งอาจเป็นผลดีเพราะด้วยความไม่รู้เรื่องหว่ากอนั้นเองที่ทำให้ผู้เขียนต้องค้นคว้าเรื่องดังกล่าวจากเอกสารหลายเล่ม

เอกสารที่สำคัญซึ่งผู้เขียนได้ยืมจากหอสมุดแห่งชาติ และนำมาศึกษาในรายละเอียดและนำติดตัวไปยังหว่ากอลในครั้งนั้นก็คือนั่งล้อมประชุมพงศาวดารฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๕ พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ก้าวหน้าหนังสือดังกล่าวผู้เขียนได้รับความกรุณาให้ยืมออกจากหอสมุดแห่งชาติเป็นพิเศษจาก อาจารย์แมนมาส ขวลิขิต ซึ่งขณะนั้นท่านรับราชการเป็นบรรณารักษ์เอก หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ซึ่งผู้เขียนถือโอกาสนี้แสดงความขอบคุณไว้ด้วย ณ ที่นี้

การไปสำรวจสถานที่ซึ่งไม่เคยไปมาก่อนเลยที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ นั้น นับว่าตื่นเต้นพอควร เพราะประการแรกจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นจังหวัดที่มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ดำเนินการอยู่ดังเช่น ก่อนที่คณะของผู้เขียนเดินทางไปไม่กี่สัปดาห์ก็ปรากฏว่า นายตำรวจชั้นนายพันโทท่านหนึ่งถูกผู้ก่อการร้ายดักลอบยิงถึงแก่ชีวิต และแม้แต่ตัวท่านผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้นคือ คุณประหยัด สมานมิตร ก็เคยถูกข่มขู่ยิงมาแล้วในเวลาไม่นานนัก

ในการเตรียมการไปสำรวจผู้เขียนได้นำช่างถ่ายภาพไปด้วยพร้อมทั้งเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านธรณีวิทยาก็ได้เชิญ รองศาสตราจารย์ ไสว สุนทโรวาท แห่งภาควิชาธรณีวิทยาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เชิญศาสตราจารย์ กสิณ สุวตพันธ์ แห่งภาควิชาพฤกษศาสตร์ ไปด้วย และบุคคลสำคัญที่ต้องติดต่อก็คือท่านข้าหลวงประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คุณประหยัด สมานมิตร ซึ่งท่านได้กรุณามอบหมายให้ปลัดอำเภอเมืองประจวบ เป็นผู้รับผิดชอบ

คณะนักสำรวจได้เดินทางจากกรุงเทพฯ และไปค้างคืนที่สถานีวิจัยวิทยาศาสตร์และทางทะเลของคณะวิทยาศาสตร์ที่อำเภอเมืองหัวหิน รุ่งเช้าเดินทางต่อไปยังจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อพบกับท่านปลัดอำเภอเมืองตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

ถึงแก่กรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับน้ำขึ้นน้ำลง บางแห่งหินนี้มีพวงมาลัยดอกไม้ทำด้วยกระดาษสีคล้อยอยู่ ๔-๕ พวงมี
รูปเทียนอยู่ด้วย คณะผู้สำรวจตื่นเต้นมากที่ได้พบแห่งหินนี้อย่างไม่คาดฝันมาก่อน ดังนั้น
จึงได้ยึดจุดนี้เป็นหลักทำการสำรวจจากฝั่งทะเลขึ้นสู่บก โดยเดินแบบนำกระดาน ตั้งฉาก
กับบริเวณที่พบแห่งหิน ไม่นานนักคณะผู้สำรวจก็ได้พบกองอิฐใกล้ๆ กันนั้น กองอิฐนี้มีฐาน
สี่เหลี่ยมเมื่อเดินลึกเข้าไปประมาณ ๕๐ เมตร ก็พบกองอิฐโตกว่ากองแรกอยู่ใต้ ต้นไม้ใหญ่มี
ใบที่บดตั้งอยู่ริมแอ่งดินกองอิฐนี้คล้ายสระแต่ไม่มีน้ำขังอยู่

พวกเราได้ถ่ายรูปเป็นระยะๆ และต่างก็คาดการสิ่งที่ได้พบเห็นไปต่าง ๆ
นานา และได้ขยายแนวการสำรวจไปทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้เลียบชายหาดไปเรื่อยๆ จน
ไปถึงบ้านหลังแรกได้เล่าถึงวัตถุประสงค์ของการสำรวจให้เขาทราบ เจ้าของบ้านจึงได้ให้
ข้อมูลเพิ่มเติมว่าฐานสี่เหลี่ยมที่ทำด้วยอิฐตามที่พวกเราได้พบเห็นนั้นมีอยู่หลายฐาน ถ้าหาก
เราเดินไปจนถึงปลายแหลมแคบๆ ริมคลองหว่าโทนและมีบ้านหลังเล็ก ปลูกเป็นเพิงฝา ๓
ด้านตั้งอยู่

โดยไม่รอช้าพวกเราทั้งหมดต่างก็รีบรุดไปยังจุดดังกล่าว ที่นี้เองเราได้พบ
ฐานอิฐอีก ๓-๔ ฐาน อยู่ในไร่แดงโมเริงขนาดกบกับชายฝั่ง และยังได้พบแห่งหินสี่เหลี่ยมมี
ลักษณะเหมือนกับแห่งหินแห่งแรก ข้อแตกต่างก็คือแห่งหลังนี้ไม่ได้ปักเป็นสง่าบนหาด
ทรายอย่างแห่งแรก และปราศจากพวงดอกไม้ประดับประดาสวยงาม แต่หินแห่งนี้กลายเป็น
ส่วนหนึ่งของเตาหุงข้าว เจ้าของกระตือรือร้นว่าเก็บมาจากบริเวณใกล้ ๆ กับบริเวณบ้าน
ของเขาเอง

ประเด็นที่พวกเราถกเถียงกันมากมีอยู่ ๒ ข้อ คือเราพบหว่าก้อแล้วหรือ?
และตำแหน่งพลับพลาที่ประทับทรงกลองของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่ที่ใด?

คำตอบประเด็นแรกนั้นค่อนข้างแน่นอนว่าเราพบหว่าก้อแล้ว แต่หว่าโทนได้
คลุมชื่อหว่าก้อเสีย การใช้ชื่อกระทำในสมัยใดไม่มีใครยืนยันได้ และปัจจุบันในแผนที่ของ
ทางราชการได้ใช้ชื่อหว่าโทน

เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้เปิดช่องทางให้มีการสันนิษฐานได้ว่าเดิมบริเวณที่จะปลูก
สร้างพลับพลาใน พ.ศ. ๒๔๑๑ นั้น คงจะมีต้นหว่าขึ้นอยู่มากมาย และอยู่เป็นกลุ่มคล้ายกับ
เป็นกอภายหลังเมื่อจะสร้างพลับพลาประดับจึงต้องทำการถางป่าเพื่อสร้างพลับพลาที่
ประทับ ต้นหว่าจึงถูกทำลายเหลือน้อยลงกระจายอยู่ทั่วไป ดังเช่นทุกวันนี้ ดังนั้นจึงเรียก
ว่าหมู่บ้านหว่าโทน แทนที่จะเป็นหว่าก้อดังแต่ก่อน

ข้อสันนิษฐานอีกประการหนึ่งก็คืออาจจะเป็นไปได้ว่าหมู่บ้านหว่าก้อและหว่า
โทนเดิมมีอยู่ทั้ง ๒ หมู่บ้าน และหมู่บ้านหว่าก้ออยู่ติดกับหมู่บ้านคลองวาฬ ส่วนหมู่บ้านหว่า
โทนอยู่ถัดไปทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านหว่าก้อ ดังนั้นเมื่อมีการสร้างพลับ
พลาขึ้น ณ บริเวณหมู่บ้านหว่าก้อ จึงจำต้องอพยพประชาชนซึ่งคงมีไม่มากนักออกไปเสีย
จากบริเวณที่ตั้งค่ายหลวง ภายหลังเมื่อรื้อค่ายหลวงออกแล้วประชาชนจึงไม่กลับมาอีก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้นหมู่บ้านหว่ากอจึงค่อยเลือนๆ และหายไปในที่สุด คงมีอยู่ก็ในพงศาวดารและในประวัติศาสตร์ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเท่านั้นเอง

หมู่บ้านหว่าโทนนั้นเป็นหมู่บ้านที่มีมานานและคู่กับหว่ากอ ดังจะเห็นว่าในจดหมายเหตุของหัวหน้านักวิทยาศาสตร์ชาวฝรั่งเศสที่ชื่อว่า นายเอ็ม สเตฟาน^๑ (M. Staphan) ซึ่งได้บันทึกไว้ว่าคณะของเขาได้ตั้งค่ายและเครื่องมือที่หว่าโทนห่างจากค่ายหลวงไปทางทิศใต้ บริเวณหว่าโทนกันดารน้ำดื่ม และมีผู้คนอาศัยอยู่น้อยมาก

ในจดหมายเหตุของไทยเราเรื่องเสด็จหว่ากอปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๑๑ ได้กล่าวไว้ว่า “...ครั้นเมื่อท่านสมุหพระกลาโหม ะการให้ตั้งทำที่ค่ายหลวงที่ตำบลหว่ากอ ตรงเกาะจานเข้าไปพวกนักปราชญ์ฝรั่งเศสจึงมาขอตั้งโรงที่จะดูนั้นแห่งหนึ่ง ต่ำลงไปข้างใต้ พลับพลาที่ค่ายหลวงทาง ๑๘ เส้น ตั้งเครื่องกลองใหญ่หลายอย่างประมาณ ๕๐ ตันเศษ...”

คำถามข้อที่สองก็คือ ตำแหน่งที่แน่นอนของพลับพลาที่ประทับอยู่ตรงจุดใด ถ้าหากเรากำหนดตำแหน่งผิดพลาดก็ย่อมจะเป็นที่น่าอับอายแก่บุคคลต่างๆ อย่างแน่นอน ถ้าจะดูเผินๆ แล้วการหาตำแหน่งดังกล่าว คงจะไม่ยากนักแต่ในทางความเป็นจริงกลับซับซ้อนยุ่งเหยิงซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

พลโทพระยาศัลยวิชานนิเทศ^๒ นายกสภาคมิชยาศาสตร^๓ แห่งประเทศไทย ในสมัยนั้นได้เขียนไว้ในกาารเปิดการประชุมทางวิชาการครั้งที่ ๖ ว่าบริเวณหว่ากอนั้นได้มีการสำรวจอีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการสำรวจครั้งนั้นยังคงมีหลักฐานหลายอย่างปรากฏอยู่ อาทิเช่น “ที่พลับพลามีอิฐก่อเป็นเนินสูงประมาณ ๖๐ เซนติเมตร กว้างประมาณ ๕ เมตร ยาวประมาณ ๑๒ เมตร” ในเอกสารฉบับดังกล่าวได้สันนิษฐานว่าหว่ากอและหว่าโทนเป็น ๒ หมู่บ้านอยู่ติดกัน

การเตรียมการฉลอง-จุดเริ่มของความสับสน

ในประเทศไทยเราได้มีตัวอย่างมากมายที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ถูกทำลายหรือถูกเคลื่อนย้าย จนก่อให้เกิดความสับสนแก่อนุชนในรุ่นหลัง ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็มีได้เป็นข้อยกเว้นสำหรับการ “พัฒนา” แห่งความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของหว่ากอ ดังนั้นจึงจำต้องขอบันทึกเรื่องราวดังกล่าวไว้ให้ละเอียดเพื่อเป็นหลักฐานให้อนุชนรุ่นหลังได้จดจำติดตามและสังวรณเอาไว้

ตามที่ได้เกริ่นมาตั้งแต่ตอนต้นแล้วว่าสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยได้ร่วมมือกับทางจังหวัดเพื่อสำรวจสถานที่หว่ากอ และในที่สุดก็ได้พบหลักฐานพอสมควร ประกอบกับในขณะนั้นยังไม่มีถนนตัดเข้าไปถึงบริเวณชายทะเลที่เป็นหว่ากอและหว่าโทน ดังนั้นหลักฐานต่างๆ จึงยังคงรูปในสภาพเดิมอยู่เป็นอันมาก กองอิฐ กองหินอยู่ในกอไม้ พงหญ้า ปราศจากการทำลายหรือเคลื่อนย้าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะผู้สำรวจซึ่งผู้เขียนเป็นหัวหน้าได้บันทึกภาพ ภูมิประเทศในบริเวณ
ห้วยกอ ห้วยโตน และได้สอบถามประชาชนในบริเวณนี้ที่น่าแปลกใจที่ไม่มีใครทราบถึงความ
สำคัญของบริเวณที่ตนเข้ามาอาศัยเพราะทั้งคู่เพิ่งอพยพเข้ามาอยู่

รายงานของคณะผู้ทำการสำรวจที่เสนอสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยก่อให้เกิดความตื่นเต้นและกระตือรือร้นที่จะไปดูสถานที่ให้ละเอียดยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ว่าราชการ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในสมัยนั้นจึงเชิญ ดร.ระวี ภาวิไล ไปแสดงปาฐกถา ณ จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ แล้วในที่สุดจังหวัดก็ได้เข้ามาร่วมมือกับการจัดงานที่ระลึกด้วย

โดยที่จะไม่เล่าถึงรายละเอียดของการเตรียมการ แต่จะเล่าถึงการจัดเตรียม
สถานที่บริเวณห้วยโตนเพื่อร่วมงานที่ระลึก ทางจังหวัดได้เลือกบริเวณค่ายนักวิทยาศาสตร์
ชาวฝรั่งเศสเป็นที่ฉลอง ทำไมจึงเลือกจุดนี้? ทำไมไม่เอาบริเวณที่เป็นพลับพลาที่ประทับ
ทรงกลอง? คำถามทั้งหมดนี้ยังคงมีดมน แต่อาจเดาได้ว่าบริเวณแหลมที่ติดคลองห้วยโตนมี
ฐานอิฐเรียงรายอยู่หลายฐาน จังหวัดคิดว่าคงเป็นสถานที่ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงกลองหรืออาจเป็นเหตุผลทางรัฐศาสตร์ที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้กว้างขวางตลอด
ตั้งแต่คลองวาฬลงไปจนคลองห้วยโตน การจัดงานฉลองต้องสร้างถนนลูกรังตลอดทั้งแนวทำ
ให้เกิดความเจริญได้ทั่วถึง

จะโดยเหตุผลอันใดก็ตามเมื่อจังหวัดกำหนดจุดที่แน่นอนแล้วก็เคลื่อนย้าย
แท่งหินแท่งแรกซึ่งเป็นที่ตั้งให้ได้ค้นพบหลักฐานอื่นๆ ในการสำรวจครั้งแรก เชื่อว่าใกล้กับ
พลับพลาที่ประทับไปยังชายหาดห้วยโตน ปัจจุบันในโรงเรียนมิตรภาพห้วยกอ การตัดถนน
ลูกรังได้กระทำอย่างรวดเร็วมากใช้เวลาเพียงประมาณ ๑ สัปดาห์ ก็แล้วเสร็จ ไม่ทราบกัน
แน่ชัดว่าได้ทำลายหลักฐานอะไรที่ยังอยู่ใต้ดินบ้าง

ผู้เขียนได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการดำเนินงานที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรสุริยุปราคา ณ ห้วยกอ ครบ ๑๐๐ ปี ให้ทำหน้าที่
ประสานงานกับทางจังหวัดในการจัดงานที่ระลึกจึงได้เดินทางไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใน
วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๑๑ อีกครั้งหนึ่ง และได้แสดงความคิดเห็นเรื่องนี้ต่อท่านผู้ว่าราชการ
จังหวัด ซึ่งท่านก็รับฟังแต่บอกว่าสายไปเสียแล้ว ทุกอย่างได้เตรียมการไว้เสร็จแล้ว จึงเป็น
สิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

ความเข้าใจผิดของจังหวัดที่คิดว่าตำแหน่งที่ตั้งห้วยโตนคือห้วยกอยังคงสืบ
ต่อมา แม้ว่าหลังจากการฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี แล้วก็ตาม ทั้งนี้เห็นได้จากการที่เมื่อจังหวัด
จัดสร้างโรงเรียนขึ้น ณ จุดที่ฉลองก็ใช้ชื่อว่าโรงเรียนมิตรภาพห้วยกอมาตราบจนทุกวันนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พิธีฉลองที่ประทับใจยิ่งที่หว่าโทน

ตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ สถานะการผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะลดความรุนแรงลงบ้างแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีความไม่สงบเกิดขึ้นอยู่ประปรายท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ก็ได้ดำเนินการเตรียมการอย่างดียิ่ง มีการตัดถนนต่อจากถนนลู่กรังเดินเลียบชายหาดไปจนบรรจบคลองหว่าโทน ได้มีการปรับบริเวณให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย มีพระบรมรูปครึ่งพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐานอยู่มีเครื่องประดับอื่นๆ สมพระเกียรติ มีหน่วยราชการต่างๆ ไปแสดงนิทรรศการ ผลงานที่น่าสนใจคือ ของกรมแผนที่ทหาร ซึ่งนำเอาพระราชประวัติและผลงานในด้านการดูสุริยุปราคาของพระองค์ท่านมาแสดง

ในทะเลนอกอ่าวคลองวาฬมีเรือของกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือจอดทอดสมออยู่ ๓ ลำ และมีพลเรือโทยิงศรีหงส์ (ยศในขณะนั้น) ซึ่งเป็นเจ้ากรมอุทกศาสตร์และท่านได้กรุณาธิบดีเป็นผู้แทนของสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยร่วมการฉลองครั้งนี้

ผู้เขียนเป็นผู้ประสานงานจากสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยได้เดินทางไปก่อนล่วงหน้า วันพร้อมด้วยช่างภาพโทรทัศน์กองทัพบก ซึ่งได้รับมอบหมายให้ไปบันทึกภาพงานฉลองครั้งนี้อย่างละเอียดเท่าที่จะทำได้

ตามหมายกำหนดการมีว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จมาถึงท้องฟ้าจำลองแล้ว นายกสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยจะเป็นผู้กล่าวรายงาน เมื่อรายงานเสร็จแล้วท่านผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะถวายรายงานจากบริเวณพิธีที่หว่ากอ (หว่าโทน) จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเปิดงานแล้วจึงเสด็จชมนิทรรศการในบริเวณอาคารท้องฟ้าจำลอง

การกราบทูลถวายรายงานพิธีฉลองจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้น ท่านผู้ว่าต้องรายงานทางวิทยุคลื่นสั้น ซึ่งสมาคมวิทยาศาสตร์ได้รับความอนุเคราะห์ให้ใช้ข่ายของกรมทรัพยากรธรณี ได้มีการทดสอบการติดต่อระหว่างประจวบกับกรุงเทพฯ ตั้งแต่เช้าตรู่ของวันที่ ๑๘ สิงหาคม ในชั้นต้นไม่อาจติดต่อกับกรุงเทพฯ บริเวณท้องฟ้าจำลองได้โดยตรงแต่กลับรับคลื่นได้จากสถานีที่นครราชสีมา เมื่อเป็นดังนั้นจึงได้ขอให้สถานีนครราชสีมาเป็นตัวกลางเพื่อติดต่อประสานกับสถานีที่ท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ การติดต่อผ่านสถานีกลางโคราชได้ดำเนินไปชั่วระยะหนึ่ง ในที่สุดก็สามารถแก้ไขอุปสรรคได้สำเร็จคือเครื่องจากหว่าโทน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถติดต่อโดยตรงกับท้องฟ้าจำลองได้อย่างชัดเจนทำให้พวกเรารู้สึกโล่งใจเป็นอันมาก

ตามหมายกำหนดการที่วางไว้ทุก ๆ ขั้นตอนของพิธีในตอนเช้าจะถ่ายทอดให้ประชาชนที่มาร่วมพิธีที่หว่าโทนทราบเพราะมีลำโพงติดตั้งทั่วบริเวณ

นอกจากนั้นในวันพิธีมีนิสิตจากคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาชีววิทยามาศึกษาภาคสนามที่จังหวัดประจวบ ผู้เขียนจึงขอเชิญนิสิตทั้งหมดมาร่วมเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในพิธีด้วย และทำการถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยวิธีการแบบเดียวกับที่เคยปฏิบัติต่อพระบรมรูปทรงม้าในวันที่ ๒๓ ตุลาคมของทุกปี

ก่อนงานพิธีครั้งนี้มีฝนตกเล็กน้อยในตอนกลางคืน แต่ตอนเช้าอากาศแจ่มใส ถนนลูกรังซึ่งเพิ่งเสร็จใหม่ ๆ ลื่นเล็กน้อย สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้มิได้เป็นอุปสรรคขัดขวางประชาชนที่มาร่วมในพิธีฉลองแม่แต่น้อย ตอนกลางคืนมีภาพยนตร์กลางแปลงฉายให้ประชาชนชม ตอนเช้าตรู่ก็มีประชาชนจากทุกทิศหลั่งไหลเข้าสู่บริเวณงาน ทุก ๆ คนมีความกระตือรือร้นที่จะได้มาร่วมกับพิธีการฉลองอันสำคัญนี้โดยทั่วกัน

พลเอกสำราญ แพทยาคณ ซึ่งเป็นผู้บัญชาการกองทัพบกที่ ๑ ในขณะนั้น ก็ได้ให้เกียรติมาร่วมในพิธีฉลองที่หว่าโทนด้วย โดยท่านได้เดินทางมาถึงบริเวณพิธีก่อนเวลาเล็กน้อย และอยู่ร่วมจนเสร็จพิธี จึงได้เดินทางกลับจึงนับว่าเป็นเกียรติยศอันสูงยิ่งที่ผู้จัดได้รับในครั้งนี้

เนื่องจากบุญบารมีของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน จึงทำให้พิธีการต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่นปราศจากอุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้เขียนไม่มีโอกาสได้ชมพิธีการที่ท้องฟ้าจำลอง แต่ได้เห็นและได้ยินสิ่งมหัศจรรย์ที่บริเวณฉลองที่หว่าโทน ทุกผู้ทุกคนได้ยินคำกล่าวถวายเป็นราชสดุดีของนายกสมาคมวิทยาศาสตร์ และของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอย่างแจ่มใสชัดเจนและเมื่อมาถึงพระราชตำหนักกล่าวเปิดงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทุก ๆ คนรู้สึกตื่นตื้นตันที่ยินพระสุรเสียงของพระองค์ท่านด้วยตนเองอย่างชัดเจนเหมือนกับว่าได้เข้าเฝ้ารับเสด็จอยู่ ณ บริเวณท้องฟ้าจำลอง กรุงเทพฯ ที่เดียว วาระนี้นับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ยิ่งทำให้ทุกคน ในบริเวณงานรู้สึกปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งหาสิ่งใดเปรียบมิได้เป็นอนุสรณ์เตือนให้บุคคลรุ่นหลังพึงระลึกถึงความปรีชาสามารถในด้านวิทยาศาสตร์ของพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์หนึ่ง สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จึงได้ขอให้กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนสถานที่หว่ากอ-หว่าโทนไว้เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และยังได้มีโครงการที่จะสร้างอนุสรณ์ให้แก่พระองค์ท่าน ณ สถานที่ ซึ่งพระองค์ท่านได้เสด็จมาทอดพระเนตรสุริยุปราคา และเป็นสาเหตุในเวลาต่อมา ทำให้พระองค์ทรงพระประชวรและสวรรคต

ความปรารถนาดังกล่าวจะสำเร็จลุล่วงไปได้ก็ด้วยความร่วมมือของประชาชนทั้งหลาย ที่เห็นความสำคัญในการสร้างวิถุญญาณของนักวิทยาศาสตร์ให้บังเกิดขึ้นในประเทศไทย โดยมีหลักชัยร่วมกันคือองค์พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั่นเอง

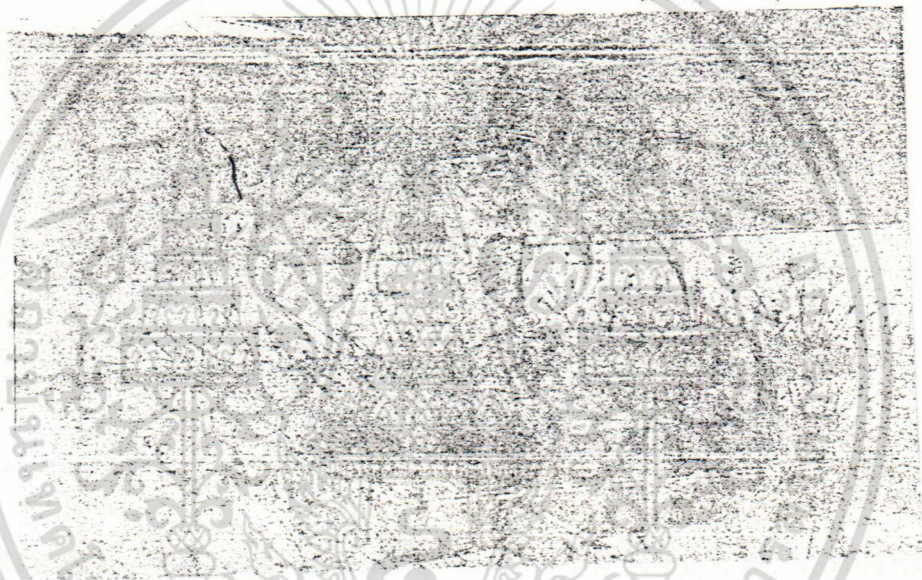
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- (๑) M. Staphan, Report on the octipe of the sun of the 18 August 1863
เอกสารแปลโดยสมาวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพฯ ๒๕๑๕ (อัดโรเนียว)
- (๒) พลโท พระยาศัลวิธานนิเทศ 2511 คำบรรยายเปิดการประชุมทางวิชาการครั้งที่ ๖ วารสารวิทยาศาสตร์ของสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ปีที่ ๒๒ เล่มที่๘-๙ หน้า ๕๙๓-๕๙๕.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เสาคินแกรนิตซึ่งพบในปีการสำรวจ พ.ศ. 2511 ปักอยู่ริมฝั่ง
เหนือจากที่ปักไว้ในปัจจุบัน ประมาณกิโลเมตรครึ่ง และมีพวงมาลัย
กระตาศสีคล้องอยู่หลายพวง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บริเวณชายหาดบ้านห้วยกอ ที่ตั้งค่ายหลวงและพลับพลาที่ประทับแรม
เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2411 วันทอดพระเนตรสุริยุปราคา ถ่ายเมื่อ
เมษายน 2525

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพลายเส้นการเสด็จออกกรีบราชทูตในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้